

נספחות

sifrut@yedioth.co.il ✉

נגוע

הומו איראני עם קעקוע של מגן דוד - לא פלא שפיאם פיילי נרדף כל חייו עד שנמלט מאימת הצנזורים ומשמרות המהפכה. מדירת המפלט שלו בטורקיה, עם ספר בתרגום ראשון לעברית, הוא לא רוצה לדבר על הסכם הגרעין עם איראן אלא על הזכות לאהוב

תמר עילם גינדין

ל

פיאם פיילי יש יותר חברים יש ראלים בפייסבוק מאשר לי. רובם הומואים. השבוע העלה לעמוד הפייסבוק שלו תמונה של חלון ראוה בחנות ספרים תל-אביבית, שם מונח ספרו החדש, בתרגום מפ רסית לעברית. על עטיפת הספר פניו היפים של פיילי - מין דוריאן גריי תוצרת איראן.

גם בשיחת סקייפ קשה להוריד ממנו את המבט. בחור עדין, כחוש, בן 30 אבל נראה כנער, מדי פעם מוחה דמעה מעין מאופרת. ואז המבט נודד לצוואר של פיילי, שמקושט בקעקוע של מגן דוד. "עשיתי את הקעקוע הזה בשנה האחרונה", הוא אומר, "אחרי שיצאתי מאיראן".

איפה אתה עכשיו?

"למרבחה הצעיר אני כבר שנה בטורקיה".

למה למרבחה הצעיר?

"כמו רוב האנשים, אני מרגיש חוסר שלוה במדינה מוסלמית. אם כי אין לי כמעט קשרים עם אנשים כאן. את רוב זמני, חוץ מטיולים לייים מדי פעם, אני מבלה בבית".

לטורקיה נמלט אחרי שנים של רדיפה במו רדתו. כהומו מוצהר, על אחת כמה וכמה הומו שמגלה חיבה לישראל - פיילי הוא על תקן פושע באיראן. כתביו צונזרו, הוא פוטר מעבודתו, נלקח לחקירות, בילה במעצרים וספג איומים.

לתודעה פרץ בתחילת 2014, עוד לפני שעזב את ארצו, בזכות קמפיין אינטרנטי לגיוס כספים עבור הוצאה לאור של ספר שירי אהבה שלו שצונזר. תחת הסלוגן "I Am Payam" הצטלמו אנשים מסביב לעולם כשהם מקריאים מתוך טקסט חריף שכתב פיילי: "אני ברשימה השחורה... הצנזורה שלהם ברטלית... השלטונות איימו על המתרגם שלי. הם הצליחו. אני דואג לביטחון שלי. אני דואג לביטחון של המשפחה שלי. אבל משהו צריך לעמוד ולהגיד, זאת הארץ שלי. זה הבית שלי. אני לא אסוג...".

ובכל זאת נאלצת לעזוב בסוף.

"טוב, מצבי באיראן היה מאוד פגיע. איומים ומעצרים הפכו לעניין יומיומי. גם המשפחה שלי איבדה את תחושת הביטחון המועטה שהייתה לה. בשנים האחרונות כל חיי המקצועיים עברו, שלא מבחירה, אל מחוץ לאיראן, וגם חיי האישיים

הגיעו למבוי סתום. הספרים שלי לא קיבלו רישיון לפרסום. סוכנויות הידיעות לא יכלו לדבר איתי. לא הייתה לי אפשרות לעבוד או להביע את עצמי בתוך המדינה. רבים מהקרובים אליי קיבלו איומים ופחדו להיות בקשר איתי. בתקופה האחרונה גם סוכנויות הידיעות הקשורות למשמרות המהפכה התחילו לפרסם מאמרים מאיימים נגדי, שלמעשה הכינו את הקרקע ל'טיפול' משפטי בי. הם אפילו הציגו אותי ואת אורלי נוי, המתרגמת של הספר שלי לעברית, כחתרנים במימון ישראל. זה כבר נהיה מגוחך".

מתי הבנת שהמדינה שאתה חי בה היא לא מדינה רגילה?

"מוקדם מאוד. לא קשה לאדם שחי באיראן להבין את זה. מילדות אתה רואה שמסיבות, למשל, נערכות בסתר. שמערכות יחסים מתקיימות בסתר. שלהביע דעה אפשר רק בסתר. הכל אסור: אהבה, סקס, מוזיקה, ריקודים. הכל. אתה מבין בגיל צעיר מאוד שלבני האדם יש למעשה חיים נסתרים, כי אין שום דמיון בין מי שהם בבית לבין מי שהם בחוץ. כשאתה רואה שהכל מתקיים בסתר, אתה מבין שזה לא מקום רגיל".

ובתוך כל אוזירת ההסתרה הזאת אתה גם מגלה שאתה הומו. עד כמה זה היה מפתיע?

"הייתי נער צעיר מאוד. הבנתי שיהיו לי חיים יותר קשים מאשר לרוב האנשים, אבל מעולם לא הרגשתי תחושה של חטא. אף פעם לא חשתי שאני טעות. ברור שהיה גם פחד מתמשך מהידיעה שהשלטונות, ורבים בחברה האיראנית, הם נגדי ונגד הטבע שלי, אבל מה שהכי עינה אותי היה המחשבה שאני עומד בפני חיים של הסתרה. לא רציתי לחיות כמו פושע, כי לא הרגשתי שאני פושע. ההסתרות לוותה אצלי בהשפלה, ושנאתי להיות מושפל. אולי השנאה הזאת היא שהניעה אותי לחשוף את החיים שלי, לדבר על זה, ולא לתת לאף אחד לצנזר אותי ולהכריח אותי לשתוק".

הבנת שתשלם על זה מחיר?

"כמה שנים לפני שיצאתי מאיראן, באותה אוזירה של מחנק, דיברתי בגלוי בעיתונות האיראנית ובספרים שלי על המחשבות שלי, על הביקורת שיש לי, וגם על הנטיות שלי. נכון שהתעוזה הזאת סיכנה את חיי, ואת כל השנים

האחרונות באיראן העברתי בתחושה עזה של פחד - אבל אני עדיין מעדיף תחושה של אימה וחוסר ביטחון מאשר את ההשפלה שכרוכה בהסתרה".

איך המשפחה הגיבה לגילוי?

"אמא שלי והאחים שלי מקבלים אותי. עם אבא לא דיברתי על זה עד היום. אני מניח שהוא יודע, אבל לא צריך לפתוח את זה לדיון. עברתי עם המשפחה שנים קשות מאוד, והן עדיין לא נגמרו".

גדלת בבית דתי?

"לא, גדלתי במשפחה פתוחה ומתונה. אף פעם לא כפו עליי שום דבר. מעולם לא ראיתי את אבא שלי או את אמא שלי מתפללים או מקיימים טקסים דתיים. לימדו אותנו ערכים בסיסיים: לא לשקר, למחות כשמשוה נראה לנו לא צודק, להודות בטעויות, וכמובן לסלוח לאחרים. אמי תמיד הייתה המקלט של כולנו. אבי ניהל את המשפחה: הוא החליט עם מי נתרועע, אם בכלל נתרועע. הקשרים שלנו היו מאוד מוגבלים. רק החברים של אבי ושל אמי. זהו. כמעט לא היו לנו קשרים עם קרובי משפחה. אבא שלי אסר על כך. נכון שהשיטה שלו הייתה כוחנית, אבל הייתה לה תוצאה חיובית: לא היינו מודעים לכל מעשי הנבלה של האנשים שסביבנו. לא ידענו בכלל מה זה מעשי נבלה. אבי הגן על משפחתו בדרכו שלו. אני לא יודע מה היו הסיבות שלו, אבל ככל שעברו השנים, הצדקתי אותו יותר ויותר. לא יודע, אולי ירשתי את המחלה שלו, אבל אני לא מתחרט על זה שבמשך חלק גדול מחיי נזהרתי מאנשים והתרחקתי מהם".

הקריאה בספרו של פיילי לא קלה, ובכל זאת קשה להפסיק. 'אני אגדל, ואני אצמיח פי'

רות; תאנים' (הוצאת רסלינג, סדרת ושת) הוא סיפור הווייטי, פיוטי; נובלה סהרורית על אהבה בלתי אפשרית של צעיר פוסט-טראומטי, פוסט מלחמת איראן-עיראק, שבורח למחוזות הרמיון. 'אני בן עשרים ואחת. אני הומו. אני אוהב את

עוד כמה הצעות לאיראן

שקיעת הקולונל <

מחמוד דולת-אבאדי

לקרוא את לוליטה בטהרן <

אזאר נאפיסי

דודי נפוליאון <

איראג' פזשכזאד

פרספוליס < מרג'ן סטראפי

טובא ומשמעות הלילה <

שהרנוש פרסיפור

גשם בים הכספי <

ג'ינה ב' נהאי

זעפרן < יסמין קראוותר

לזו, כך שלעולם לא אוכל להסביר אותן. תמונות שהופכות לסיפור ולשיר בי ובעבורי."

מאיילו סופרים אתה שואב השראה?

"למען האמת, אני לא חושב שהסיפורים שלי מושפעים מסופר כלשהו. ההשראה שלי באה מהפנטזיות שלי. אני מעריץ את אלבר קאמי ואת ז'אן פול סארטר, כל הנעורים שלי חלפו עם ספרים כמו 'הזר', אבל הכתיבה שלי לא מושפעת מהם, והעולם שלי לא דומה לעולם שלהם."

מה עם ספרות איראנית?

"אני לא ממש עוקב אחרי פרוזה איראנית, ואני גם לא הקהל שלה. מתישהו הפסקתי לעקוב. אבל צאדק הראיתי הוא משהו אחר. הוא לא דומה לאף אחד. אני מהלל אותו בגלל קובץ הסיפורים 'הינשוף העיוור'. הוא באמת יחיד במינו."

אפשר להגיד שאתה הסופר האיראני ההומו הראשון?

"אני לא המשורר האיראני ההומו הראשון – ההיסטוריה של השירה הפרסית הקלאסית מלאה ענקים ספרותיים שמהללים אהוב בן מינם – אבל אני כן הסופר האיראני ההומו הראשון. זה לא באמת משנה איזה מספר אני, אבל ברידותי בספרות המודרנית כשלעצמה העניקה כמה פנים ייחודיות לחיי המקצועיים. העובדה שלא היה לי תקדים בפרוזה גרמה לעיתונות להתרגש ממני ולרוץ אליי. והטיפול העיתונאי בסיפורים על חיי האטורים היה טיפול גולמי וראשוני."

במהלך הסיפור שלך, הגיבור נכנס להיריון. מאיפה זה הגיע?

"בא לי ילד."

אתה יודע שבמערב הומואים יכולים להיות אבות לילדים.

"אני לא אביא עוד נשמה שתסכול בעולם הזה. גיבור הספר שלך נגעל מזגזגים בני 30. אתה תהיה בן 30 בקרוב. אתה נגעל מעצמך עכשיו?"

"אני כבר לא סולד מעצמי. אני יודע שהרבה פעמים לא הייתי טוב לעצמי, אבל בסופו של דבר אני מאוהב בעצמי ויודע איך לאהוב את עצמי."

בני 30 מנעילים אותך, בין השאר, כי "רובם כבר קיבלו את ההחלטות המשמעותיות של חייהם". אתה כבר קיבלת את ההחלטות החשובות בחיך?

"ההחלטות שקיבלתי קשורות יותר לעבר. מתחילת גיל הנעורים חשבתי שאני צריך לכ"תוב, ורק לכתוב. זה העניין החשוב ביותר. למעשה, זה הדבר היחיד שאני יכול לעשות כמו שצריך. דברים אחרים נכפו עליי בלי שאחליט. למשל לברוח מאיראן, דבר ששינה את חיי."

איפה אתה רואה את עצמך בעוד עשר שנים?

"אני מקווה שלא אראה את עצמי בשום מקום. אני חושב שלחיות עוד עשור זה באמת בלתי נסבל."

אתה רציני?

"היו לי חיים קשים והרסניים. אני עייף מאוד, והעולם המטונף הזה הוציא לי את החשק לחיות. אני לא רוצה לשבת עוד עשור ולראות את כל הזוועות האלה. בשבילי זה מספיק."

אבל אמרת שאתה אוהב את עצמך?

"אני אוהב את עצמי, לא את החיים."

אין שום דבר שיכול לעשות את החיים לשווים? הצלחה? אהבה?

"לא. שום דבר הוא לא מספיק חזק ונחשק עד כדי כך שיהיה יותר טוב מאשר לא להיות. על הצלחה בכלל אל תסמכי. ואהבה... פעם אחת ויחידה חויתי אהבה שגרמה לי, בפעם הראשונה בחיי, לרצות לחיות. רציני שימשיך. הייתה לי תשוקה מוודה לחיות עוד שנים. אבל אחרי החוויה ההיא, אחרי ההתמוטטות ההיא, הכל חזר לקדמו. תו. שוב איבדתי את הרצון לחיות."

אתה לא חושב שזה יכול לקרות שוב?

"לא. שום דבר לא חוזר על עצמו."

מאז כתב כבר כמה ספרי שירה, שני רומנים וקובץ סיפורים קצרים, אבל רק אחד מהם פורסם באיראן, מולדתו, וגם הוא לא לאורך זמן. "מחזור השירים הראשון שלי, 'עריסת השמש', ראה אור ב-2005, אחרי שמשרד הצנזורה מחק ממנו שני שירים ארוכים. זה היה הספר הראשון והאחרון שלי שהותר לפרסום באיראן. הוא הודפס שלוש פעמים, ואז הופסק, כי משרד הצנזורה שלל את רישיון הפרסום שלו. אחרי 'עריסת השמש', עשרה מחזורי שירים שלי לא הצליחו לקבל רישיון פרסום מטעם משרד התרבות וההדרכה של הרפובליקה האיסלאמית. לכן התחלתי לעבוד עם מו"לים מחוץ לאיראן."

ספריו התפרסמו בגרמניה, בבריטניה, בקנדה ובארצות הברית, אבל עד היום רק בפרסית. למעשה, התרגום העברי של אורלי נוי 'לתאנים' הוא התרגום הראשון של ספר של פיילי לשפה זרה.

"ביקשו ממני לשאול אותך לדעתך על תורכנית הגרעין ועל ההסכם עם איראן", אני אומרת לו, "אבל רציני שזה יהיה ראיון בלי אקטואליה".

"מזל! הוא מכריז. "אני שונא לדבר על דברים כאלה."

אבל אתה בכל צריך להסביר למה יש לך קעקוע של מוגן דוד. בכלל, יש בספר נוכחות מאוד בורט לטת של סממנים יהודיים. אברהם, יצחק ויעקב. מלכת ישראל. אפילו מחנות השמדה. מה פתאום פיתחת משיכה ליהדות?

"אין לי אהבה ליהדות או לאף דת אחרת. אבל ההיסטוריה של עם ישראל תמיד הייתה בשבילי לי מקור השראה. את סיפורי התורה אני אוהב בגלל האיכויות הטקסטואליות, בגלל המוזיקה של השפה העברית והשמות העבריים. אני משימש ברכים מהשמות האלה בסיפורים שלי. כל אלה ביחד הם בשבילי דברים קדומים, טהורים ומלאי הוד. תמונות מקוטעות שאינן מתחברות זו

”

"מסיבות נערכות בסתר. מערכות יחסים מתקיימות בסתר. להביע דעה אפשר רק בסתר. הכל אסור: אהבה, סקס, מוזיקה, ריקודים. כשאתה חי באיראן אתה מבין מגיל צעיר שזה לא מקום רגיל"

"אני מקווה לא לחיות בעוד עשר שנים. היו לי חיים קשים והרסניים. אני עייף מאוד, והעולם המטונף הזה הוציא לי את החשק לחיות. אני לא רוצה לשבת עוד עשור ולראות את כל הזוועות האלה. בשבילי זה מספיק"

איך בכלל התחלת לכתוב?

"אמי היא משוררת, אבי אוהב ספרות. בבית שלנו תמיד היו קוראים שירה עד אמצע הלילה עם חוג מצומצם של החברים של הוריי. אני, שהייתי החבר הצעיר ביותר בחוג הזה – בהפ"רש גדול מכולם – הפכתי בסתר למשורר. הייתי להוט. מסוחרר מעייפות, הייתי יושב בלילות, בלי להבין בדיוק את מה שאני שומע, אבל המיץ קצב והמוזיקה של השירים שבו את חושיי. לפעמים הייתי מצרף חופן אותיות, הגאים ומילים, שלא הבנתי לגמרי את משמעותיהם. פיסות קטנות שלא נשאו שום משמעות. רק התענגתי על הלחן. בהתחלה לא העזתי, התביישתי, אבל לאט-לאט, מתחילת גיל הנעורים ובעידודה של אמי, התחלתי לכתוב בצינורות. הרגשתי שאני יכול לעשות את זה."

השמש של אחר הצהריים", נפתח הספר. "הדירה שלי נמצאת בפאתי העיר. ליד הרציף. במקום שהוא ממשלת הצדפים, ממשלת האלמוגים, בסוף לזעזעם האינסופי של הצבים."

הסיפור אמנם סוריאליסטי – אני מניחה שאמא שלך לא באמת גרה במצולות הים – אבל עד כמה דמותו של המספר מבוססת עליך?

"הסיפור הזה, בחלקים, הוא סיפור החיים שלי, עם כל ההזיות והפנטזיות שמצאו דרך לחיי. אפשר אולי לומר שזו הביוגרפיה הסוריאליסטית שלי. אם כי הרבה היבטים בחיי המספר שונים מאוד מאלו שלי. המספר הוא צעיר שלא הגיע עדיין לתשובות חותכות לגבי עצמו ולגבי אורח חייו. כשאני הייתי בגילו, כבר מצאתי את התשובות לשאלות שיש לו. אבל אייפשו להכחיש את נקודות הדמיון בינינו: חוסר ביטחון תמידי, פחד, דיכאון הרסני, תחושה פיזית של גוף פצוע."

סיפרת בעבר שאתה סובל מבעיות נפשיות. הפר"עה דו-קוטבית שגם הובילה לניסיונות התאבדות. איך המחלה משפיעה על החיים שלך? על הכתיבה? "המחלה כבשה חלק חשוב בחיים שלי, והשפיעה גם על מערכות היחסים שלי. למשך תקופות ארוכות החיים שלי ממש הושבתו בעקבות המחלה. סבלתי מהפרעה דו-קוטבית מגיל צעיר מאוד, למרות שלא ידעתי מה זה. אבל העיקר הוא שהמחלה לא הפריעה לכתיבה שלי. כשהייתי מאושפז וקיבלתי טיפול בנוע חשמלי, כתבתי כמה פרקים טובים. זאת אולי תהיה קלישאה, לומר שאני נלחם במחלה באמצעות הכתיבה, אבל באופן כללי אין לי כוח לשחק את הגיבור. נקטתי דרך אחרת לגמרי. שיתפתי את המחלה בכתיבה שלי, ושאתי השראה מההשפעות שלה. תחת השפעת המחלה חויתי חוויות מוזרות ומיטלטלות, וכמובן מרות, שאפשר לזהות את עקבותיהן בסיפורים שלי. למען האמת, כל דבר שמאפשר לי לכתוב, אני מחשיב כגורל טוב."